

Promluva Svatého otce při setkání s představiteli veřejného života v Národním divadle v Záhřebu

sobota, 4. června 2011, 18.15 hodin

Páni kardinálové,
Vážení páni a vážené dámy,
drazí bratři a sestry,

Jsem velice rád, že mohu přistoupit k jádru své návštěvy setkáním s Vámi, kteří reprezentujete diplomatický sbor a kvalifikované oblasti chorvatské společnosti. Srdečně zdravím každého z Vás osobně, jakož i významné instituce, které zastupujete: náboženské komunity, politické, vědecké a kulturní instituce, umělecký, ekonomický a sportovní sektor. Vřele děkuji Mons. Puljičovi a prof. Zurakovi za zdvořilá slova na uvítanou a rovněž tak muzikantům, kteří mne přijali univerzálním jazykem hudby. Právě dimenze univerzality, kterou se vyznačuje umění a hudba, je téhož rodu jako křesťanství a katolická církev. Kristus je plně člověkem a všechno, co je lidské, nalézá v Něm a v Jeho Slovu plnost života a významu.

Tato nádherná divadelní scéna je symbolickým místem, které vyjadřuje Vaši národní a kulturní identitu. Skutečnost, že se s Vámi mohu setkat tady, je dalším motivem duchovní radosti, protože církev je tajemstvím společenství a vždycky se raduje ze společenství, jež oplývá růzností. Účast představitelů jiných církví a křesťanských společenství, jakož i židovského a muslimského náboženství, umožňuje připomenout si, že náboženství není realita, která by byla ze společnosti vydělena. Naopak, je její přirozenou součástí, která neustále odkazuje na vertikální dimenzi a naslouchání Bohu, jakožto na podmínku hledání obecného dobra, spravedlnosti a smíření v pravdě. Náboženství staví člověka do vztahu s Bohem, Stvořitelem a Otcem všech a musí být proto silou pokoje. Náboženství se musí podle této své pravé podstaty stále očišťovat, aby odpovídalo svému ryzímu poslání.

Tady bych rád zmínil ústřední téma svojí krátké reflexe, totiž svědomí. Prostupuje rozmanitými oblastmi, v nichž působíte, a je základem svobodné a spravedlivé společnosti na rovině národní i nadnárodní. Myslím přirozeně na Evropu, jejíž součástí je na úrovni historicko-kulturní Chorvatsko odedávna a chystá se stát její součástí i na úrovni politicko-institucionální. Velké výdobytky moderní doby jako je uznání a záruka svobody svědomí, lidská práva, svoboda vědy a vůbec svobodná společnost, to vše je třeba potvrdit a rozvíjet, avšak ponechat přítom racionalitu a svobodu otevřenou k jejich transcendentnímu základu a tak zabránit, aby ony výdobytky ničily samy sebe, k čemuž v nemálo případech bohužel dochází. Kvalita společenského a občanského života, kvalita demokracie závisí z velké části na tomto „kritickém“ bodě, kterým je svědomí, na tom, jak je chápáno a kolik se investuje do jeho formace. Pokud bude svědomí podle panujícího moderního myšlení redukováno na subjektivitu, do níž jsou vykazovány náboženství a morálka, pak je krize Západu neodvratná a Evropa je odsouzena k úpadku. Bude-li však svědomí znovu objeveno jako místo, kde se naslouchá pravdě a dobru, místo odpovědnosti před Bohem a bratry v lidství, což je síla odporující každé diktatuře, pak je budoucnost nadějná.

Děkuji prof. Zurakovi za to, že poukázal na křesťanské kořeny četných kulturních a vědeckých institucí této země, což ostatně platí pro celý evropský kontinent. Připomínat tyto kořeny je nezbytné také kvůli historické pravdě a je důležité umět je chápat do hloubky, aby mohly oživovat i dnešek. Rozhodující je tedy pochopit dynamiku, která je zázemím dění, jakým je například zrod univerzit, rozvoj umění či vznik nemocnic. Je třeba chápat, proč a jak k tomu došlo, aby bylo možné i dnes uplatňovat tuto dynamiku, která je duchovní realitou, jež nabývá povahy kulturní a tím i sociální. Základem všeho

jsou muži a ženy, lidské osoby, svědomí, pohnutá silou pravdy a dobra. Byli citováni někteří z nich, ze slavných synů a dcer této země.

Chtěl bych se pozastavit u otce Rudera Josipa Boškoviče, jezuitu, který se narodil v Dubrovniku právě před třemi sty lety, 18. května 1711. On velmi dobře zosobňuje blahodárné sepětí víry a vědy, které se vzájemně stimulují k bádání, jež je zároveň otevřené, diferencované a schopné syntézy. Jeho největší dílo *Theoria philosophiae naturalis*, publikované ve Vídni a potom v Benátkách v polovině 18. století, nese velmi příznačný podtitul „*Redacta ad unicum legem virium in natura existentium*“, tzn. „*Podle jediného zákona sil, jež v přírodě existují*“. U Boškoviče je charakteristická analýza, studium rozmanitých odvětví vědění, ale také nadchnutí pro jednotu. A to je i pro katolickou kulturu typické. Proto je znamením naděje založení Katolické univerzity v Chorvatsku. Přeji si, aby přispívala k jednotě různých oblastí současné kultury, hodnot a identity Vašeho lidu a propůjčovala kontinuitu plodnému církevnímu přístupu k dějinám šlechtného chorvatského národa. Vraceje se ještě k otci Boškovičovi, odborníci tvrdí, že jeho teorie „kontinuity“, jež platí v přírodních vědách i geometrii, se výjimečně shoduje s některými velkými objevy soudobé fyziky. Co k tomu dodat? Vzdávejme díky tomuto slavnému Chorvatovi, ale také autentickému jezuitovi, vzdejme čest pěstiteli pravdy, který dobře ví, nakolik jej přesahuje, ale který také ve světle této pravdy dovede důsledně zapojit zdroje rozumu, který mu daroval sám Bůh.

Kromě přiznání poct je však třeba učit se jeho metodě, myšlenkové otevřenosti těchto velkých lidí. Vraťme se tedy ke svědomí jakožto svorníku kulturního jednání i budování obecného dobra. Církev nabízí společnosti svůj nejvladnější a nejcennější vklad právě ve formaci svědomí. Vklad, který začíná v rodině a nachází důležitou oporu ve farnosti, kde se děti a mládež učí hlouběji pronikat do Písma svatého, jež je „*velkým kodexem*“ evropské kultury, a současně se učí smyslu pro společenství založeném na daru, nikoli na ekonomickém zisku či ideologii, nýbrž na lásce, která je „*hlavní hnací silou opravdového rozvoje každé osoby a celého lidstva*“ (*Caritas in veritate*, 1). Tato logika nezištnosti, osvojená v dětství a v dospívání, je potom žita ve všech oblastech: při hře a sportu, ve vzájemných osobních vztazích, v umění, v dobrovolnické službě chudým a trpícím. A pokud je asimilována, je možné ji skloňovat v nejsložitějších odvětvích politiky a ekonomiky a přispívat tak k vytváření *polis*, která je přívětivá a pohostinná a zároveň není prázdná, není falešně neutrální, ale bohatá na lidský obsah silného etického formátu. Zde jsou *christifideles laici* povoláni velkoryse vstřebávat svou formaci, vedení principy sociálního učení církve na obranu života a rodiny, náboženské svobody a výchovy.

Vážení přátelé, Vaše přítomnost na tomto místě a chorvatská kulturní tradice mi vnukla tyto krátké úvahy. Ponechávám Vám je na znamení své úcty a především vůle církve nést světlo evangelia uprostřed tohoto lidu. Děkuji Vám za Vaši pozornost a ze srdce žehnám Vám všem, Vaším drahým i Vašemu počínání.

přeložil P. Milan Glaser, SJ